

DĚLOSTŘELECKÝ PRŮZKUM VE STŘETNÉM SRAŽENÍ

Úspěch nebo nezdár střetného sražení závisí na mnoha činitelích, které mají v každém konkrétním případě různý význam. Obecně však platí, že rozhodující je předstížení nepřítele v rozvinutí operační sestavy, tedy i v rozvinutí raketového vojska a dělostřelectva, ve vedení úderů a paleb. Toto předstížení závisí ve značné míře na tom, jak splní své úkoly dělostřelecký průzkum.

Dělostřelecký průzkum i ve střetném boji plní obvyklé úkoly, tedy získává průzkumné údaje pro palbu dělostřelectva, do jisté míry i pro údery raketového vojska a podílí se na jejich maximální účinnosti. Tyto obvyklé úkoly však plní v neobvyklých podmínkách, jež jsou typické:

- neurčitostí zpráv o nepříteři v době plánování (z toho vyplývá možnost pouze jeho teoretického zhodnocení),

- vedením průzkumu za pohybu nebo při krátkých zastávkách (za přesunu je vyloučena možnost používat ty průzkumné prostředky, které pracují na základnách),

- nutností vést průzkum nejen před čelem pochodové sestavy, ale i na jejích bocích (to značně rozšiřuje pásmo průzkumu a vynucuje používání improvizovaných průzkumných družstev),

- zaujetím východí bojové sestavy průzkumných jednotek z chodu, v nepřipravených prostorech (z toho vyplývá nutnost maximálně rychlé rekonoskace a používání časově nenáročných způsobů topograficko-geodetického připojení),

- postupným narůstáním možností dělostřeleckého průzkumu na počátku střetného sražení (tak, jak průzkumné jed-

notky docházejí k místu střetnutí a rozvíjejí se, zvyšují se celkové možnosti průzkumu, upevňuje se systém sběru a vyhodnocování průzkumných zpráv a údajů a zpřesňuje se topograficko-geodetické připojení),

- častou nutností tvořit závěry o zkoumaných objektech velmi rychlým zhodnocením i neúplných a neproověřených průzkumných zpráv a údajů (záleží tedy velmi na odborné erudici průzkumných orgánů i jejich schopnosti přijmout určité riziko omylu).

Tyto podmínky, za kterých dělostřelecký průzkum působí, charakterizují i obecná východiska, jež musí orgány dělostřeleckého průzkumu v procesu řízení respektovat. Jejich pomínutí může způsobit nezdár dělostřeleckého průzkumu, a tím nepříznivě působit i na plnění úkolů RVD ve střetném sražení.

Plánování dělostřeleckého průzkumu ve střetném sražení spočívá ve stanovení cíle a úkolů dělostřeleckého průzkumu, v rozdělení a uskupení sil a prostředků, v jejich začlenění do pochodových proudů a v uspořádání systému sběru a vyhodnocení průzkumných zpráv a údajů.

Řídícím orgánem plánování je NRVD a náčelník štábu RVD armády. Náčelník průzkumu (NPz) štábu RVD armády se svou skupinou průzkumu, topograficko-geodetické a povětrnostní přípravy je výkonným orgánem. Obecná východiska i metodika zpracování plánu průzkumu jsou stejné jako v útočné nebo obranné operaci. Hlavním rozdílem je možnost pouze teoretického zhodnocení nepřítele a jen

přibližné vytýpování prostoru, ve kterém ke sražení dojde. Tyto odlišnosti se projeví ve stanovení cíle a úkolů průzkumu, v rozdělení sil a prostředků průzkumu a v uspořádání pochodových sestav.

Úkoly průzkumu stanoví náčelník štábu na základě cíle průzkumu určeného NRVD a úkolů RVD ve střetném sražení. Obvykle se rozdělují na úkoly průzkumu během přesunu, při střetnutí s nepřitelem a při vedení střetného sražení.

Rozdělení a uskutečnění sil a prostředků dělostřeleckého průzkumu navrhně NPZ na základě cíle a úkolů dělostřeleckého průzkumu a rozdělení a uskupení dělostřelctva. Při tom se respektuje zásada, aby každá dělostřelecká skupina byla po průzkumové stránce soběstačná, alespoň do rozvinutí dělostřelctva hlavních sil. Pro počátek střetného sražení je třeba zabezpečit co nejtěsnější spojení průzkumu s palbou, což lze uskutečnit decentralizací řízení a přidělením průzkumných jednotek palebným.

Průzkum v průběhu přesunu a při začátku střetného sražení podstatně ovlivní **tvorba sestavy pochodových proudů**. Je tedy nezbytné věnovat zařazení průzkumných jednotek dělostřelctva do pochodových proudů prvořadou pozornost. Jejich umístění musí splňovat dvě hlavní podmínky:

- umožnit získání průzkumného předstihu,

- zabezpečit udržení pevného a nepřetržitého spojení průzkumných jednotek s orgány dělostřeleckého průzkumu a s palebnými součástmi.

Z těchto podmínek vychází návrh NPZ náčelníku RVD na zařazení průzkumných prostředků do jednotlivých prvků pochodových sestav. Jejich umístění musí zabezpečit rozvinutí (při střetnutí s nepřitelem) a získání potřebných průzkumných údajů do doby rozvinutí a dosažení pohotovosti RVD. To znamená, že se průzkumné jednotky dělostřelctva předsumutých odřadů zařazují do jejich předvojí. Do předsumutých odřadů se dále umísťuje i část průzkumných prostředků dělostřelctva hlavních sil. Jejich druhá část bude v prvcích pochodového zajištění hlavních sil. Tyto síly a prostředky dělostřeleckého průzkumu se doplňují velitelskými orgány k zajištění možnosti okamžitého zahájení palby a jejího řízení.

Do bočních prvků pochodového zajištění se vysílají dělostřelecké pohyblivé pozorovatelské (DPP), které na méně důležitých směrech mohou být nahrazeny improvizovanými průzkumnými družstvy.

Část DPP je nutné začlenit do orgánů vojenského průzkumu, zejména prvosle-

dových pluků (do průzkumných odřadů, samostatných průzkumných hlídek) a praporů (bojových průzkumných hlídek). Účast DPP v těchto průzkumných orgánech je velmi efektivní, a to jak z hlediska potřeb průzkumu, tak i řízení palby. K využití všech možností průzkumu v sestavě nepřítel je třeba na směry neobsazené vojáckým průzkumem vyslat DPP samostatně, jako dělostřelecké průzkumné hlídky.

Radiolokátory typu ARSOM a zvukoměrné jednotky se zařazují do čela dělostřeleckých jednotek a útvarů, jimž jsou přiděleny.

Významné úkoly plní dělostřelecké průzkumné vrtulníky, které kromě průzkumu nepřítel zabezpečují i rekognoskací možností prostorů a čar rozvinutí průzkumných prostředků a prostředků palebných postavení, včetně průzkumu os k jejich zaujetí.

Úspěch dělostřeleckého průzkumu ve střetném sražení podmiňuje **systém sběru a vyhodnocení průzkumných zpráv a údajů**. Uspořádá se úpravou řádu rozboru zpráv a organizací neselhávajícího spojení.

Rád rozboru zpráv se upravuje zvlášť na přesun a počátek střetnutí a zvlášť na průběh střetného sražení. V prvně jmenovaném období je nutné respektovat požadavek samostatnosti jednotlivých součástí pochodových sestav. Tedy rád rozboru zpráv musí umožnit konečné hodnocení i takových objektů, které v jiných operacích hodnotí pouze stupeň divize nebo armády. Dělostřelecká skupina bude zpravidla oprávněna s konečnou platností hodnotit všechny objekty, které se v jejím pásmu průzkumu vyskytnou. Na druhé straně bude požadavek na průzkumná hlášení (informace nadřazených) vysoký.

V průběhu střetného sražení, tak jak bude do prostoru sražení přicházet a rozvíjet se další dělostřelctvo, nastane postupně centralizace palby, které samozřejmě musí předcházet centralizace průzkumu. Pro druhé období je tedy třeba upravit rád rozboru zpráv tak, aby přísně diferencovaně stanovil právo jednotlivých stupňů velení na konečné hodnocení určitých druhů objektů a současně i jejich povinnost neprodleného hlášení všech zjištěných průzkumných zpráv a údajů o objektech, které patří do řádu rozboru zpráv nadřazeného. Jedině tak můžeme zabezpečit, aby ty velitelské stupně, které o centralizaci palby rozhodují (konkrétně štáby RVD divízi a armády), měly dostatek podkladů pro její uskutečnění. Spojení je nezbytným předpokladem realizace opatření řádu rozboru zpráv.

Autonomní spojení v systému dělostřeleckého průzkumu zabezpečíme minimálně do stupně divize. Ve střetném sražení je však výhodné, aby existovalo zvláštní spojení i mezi NPz štábů RVD divizí s NPz štábu RVD armády. Otázka spojení je natolik závažná, že při nedostatku dostatečně výkonných rádiových stanic je třeba spojení zabezpečit i cestou retranslace pomocí vrtulníků.

Organizace dělostřeleckého průzkumu ve střetném sražení probíhá ve dvou částech. V první části jde o vydání úkolů všem podřízeným systémům dělostřeleckého průzkumu i průzkumným jednotkám, o začlenění sil a prostředků dělostřeleckého průzkumu do pochodových proudů a organizaci systému sběru a vyhodnocení průzkumových zpráv a údajů, zejména o organizaci autonomního spojení.

Ve druhé části je situace značně obtížnější, neboť jde o rozvinutí sil a prostředků dělostřeleckého průzkumu po střetnutí s nepřítelem. V útočné nebo obranné operaci rozvinutí, tedy uskutečnění představy NPz o prvotní sestavě, probíhá podle plánu. Plán se zpracovává na základě zpráv o sestavě a zámyslu nepřítele, vyhodnocení terénu a vlastních možností. To vše, kromě zhodnocení vlastních možností, v době plánování dělostřeleckého průzkumu ve střetném sražení není k dispozici. Plánuje se na základě předpokladů a odhadů, tudíž plán není přesný a nepochybně nebude předvídat okolnosti, které skutečně nastanou. V tomto smyslu působí příznivě ta skutečnost, že zaujímání bojové sestavy dělostřeleckého průzkumu se děje postupně tak, jak jednotlivé prostředky průzkumu docházejí do prostoru sražení. Tím je vytvořen prostor pro reakci dělostřeleckých velitelů a náčelníků, kteří musí přijímat opatření adekvátní okamžité situaci. Samostatnost a iniciativa orgánů dělostřeleckého průzkumu je při tom samozřejmou nutností.

Operativní řízení dělostřeleckého průzkumu ve střetném sražení charakterizuje decentralizace průzkumu v období přesunu a počátku střetnutí a jeho centralizace v průběhu střetnutí. K centralizaci (jak jsem již vysvětlil) dochází postupně.

V prvním období je důležitá průzkumná soběstačnost jednotlivých palebných součástí a těsné spojení průzkumných a palebných prostředků. To je z důvodu co nejrychlejšího zahájení palby. Průzkumné jednotky jsou tedy přiděleny palebným a jejich řízení ovlivňují vyšší stupně jen v hlavních rysech. Jedinou výjimkou jsou dělostřelecké průzkumné vrtulníky. Jejich velká mobilnost, spojená s mož-

ností rychle přenášet úsilí průzkumu na různé směry, značná hloubka průzkumu, okamžitá pohotovost k zastavení nebo kontrole účinné střelby a možnost spojení na velké vzdálenosti vynucují jejich centralizované využití, tedy i řízení. V praxi zůstávají v podřízenosti štábu RVD armády, popř. se jejich část přiděluje RVD prvosledových divizí. Výsledky jejich průzkumu se využívají pro řízení ostatních průzkumných prostředků, pro údery raketového vojska a pro palbu armádních a divizních dělostřeleckých skupin.

Ve druhém období zpravidla nedochází k novému rozdělení sil a prostředků dělostřeleckého průzkumu, ale mění se způsob jejich řízení a využívání výsledků průzkumu. Do systému průzkumu se již plně zapojují i průzkumné prostředky pracující na základnách. V počátku období je třeba upřesnit pásma a hloubky průzkumu, popř. i úkoly průzkumu a samozřejmě i řád rozboru zpráv.

Součinnost se zpravodajskými orgány nabývá ve střetném sražení zvláštní důležitosti. Pozornost se soustřeďuje na získání průzkumových zpráv a údajů o:

- směrech přibližování nepřítele, jeho operační a bojové sestavě,
- pravděpodobných (skutečných) čarách rozvinutí nepřítele, směrech jeho útoku nebo prostorech zaujímání obrany,
- manévru nepřítele do boků a do stran,
- umístění a činnosti jeho průzkumných a palebných prostředků,
- rozmístění a činnosti jeho druhých sledů a záloh.

Tyto skutečnosti může zpravodajský orgán předat jak ve formě průzkumových zpráv, tak i údajů, tedy konkrétních podkladů pro palbu a údery. Při tom bude platit, že v počátku střetného sražení převládou zprávy obecného charakteru. Jejich získání je však také důležité, neboť umožní přesnější řízení prostředků dělostřeleckého průzkumu.

Vedle získávání průzkumových zpráv a údajů je obsahem součinnosti sjednání podkladů pro zařazení DPP do orgánů vojskového průzkumu a projednání způsobů i forem udržování součinnosti v průběhu střetného sražení.

Součinnost se zpravodajskými orgány probíhá paralelně na všech stupních řízení dělostřeleckého průzkumu. Zahajuje se v období plánování a dále se uskutečňuje v období přesunu i do zahájení střetnutí. Na stupních štábů divize a armády je velmi důležité, aby se NPz účastnili plánování průzkumu a příslušných zpra-

vodajských odděleních. Tím se zabezpečí především jednotné průzkumné úsilí a vzájemná informovanost o úkolech a způsobech jejich plnění, ale vytvoří se i ty nejvýhodnější podmínky pro těsnou součinnost na stupních pluků a praporů.

Odposlech zpráv průzkumného letectva je ve střetném sražení jedním z rozhodujících zdrojů zpráv. Dělostřelecký průzkum sice většinu průzkumných zpráv a údajů průzkumného letectva získá nepří-

mo, cestou zpravodajských orgánů, požadavek včasnosti těchto zpráv však vynucuje organizaci odposlechu na všech stupních řízení dělostřeleckého průzkumu. Potřebné materiální vybavení existuje, jde tedy o dodání údajů pro odposlech (frekvence, varianta tabulky bojového velení a kódování map) podřízeným štábům. Potřebné údaje zjišťuje zpravidla NPz štábu RVD frontu při součinnosti s letectvem a uvádí je v bojovém nařízení pro průzkum.

K vedení dělostřeleckého průzkumu ve střetném sražení

Charakteristickým zvláštností dělostřeleckého průzkumu ve střetném sražení je třeba podřídit bojovou činnost všech způsobů dělostřeleckého průzkumu.

Průzkum pozorováním je neefektivnější v těch případech, kdy je vybaven moderními DPP typu PRP-3 (VAL). Jejich autonomní prostředky topografického-geodetického připojení a orientace osy umožňují určovat přesné souřadnice zjištěných objektů prakticky ihned po zastavení. Při tom nemusí osádka opouštět vozidlo. V ostatních případech mohou průzkumná družstva, až do doby ukončení topograficko-geodetického připojení, zjišťovat polohu objektů jen povšechnou metodou. Tato metoda neumožňuje určovat prvky pro palbu úplnou přípravou, což je nevýhodné jak z hlediska rychlosti jejího zahájení, tak i z hlediska překvapivého zasažení cíle. Toto období může trvat 10–15 minut i déle. Připojení bude navíc vždy jen topografické s odpovídajícími způsoby orientace pozorovacích přístrojů.

DPP typu PRP-3 jsou výhodné i při průzkumu v noci, neboť jsou vybaveny přístroji pro noční pozorování a radiolokátorem pro průzkum pozemních cílů.

Radiolokační průzkum radiolokátory SNAR 10 je ve střetném sražení nezastupitelný. Využití radiolokátoru tohoto typu je výhodné nejen v obdobích snížené viditelnosti a v noci, ale i v dobrých pozorovacích podmínkách. Je totiž vybaven přístroji pro průzkum pozorováním, takže vlastní radiolokátor se použije jen pro určení polohy objektů zjištěných opticky. To je výhodné z hlediska jeho zjištění radiotechnickým průzkumem nepřítel. Prostředky pro nezávislé určování polohy i směru (stejně jako u PRP-3) mu umožňují vést průzkum bezprostředně po zastavení.

Radiolokátory SNAR 2 má smysl používat jen v obdobích snížené viditelnosti a v noci. Jejich konstrukce a vybavení neumožňuje průzkum pozorováním, ani

nezávislé topograficko-geodetické připojení. Po zastavení může zahájit průzkum za 20–30 minut. To znamená, že před rozhodnutím o jeho použití je nutná časová rozvaha. Bereme v úvahu rychlost postupu vševojskových jednotek, neboť nedojde-li k jejich rozvinutí za půl hodiny, nebude použití radiolokátoru již účelné.

Radiolokátory typu ARSOM se rozvíjejí tak, aby byly v pohotovosti v době, kdy nepřátelské dělostřelectvo zahájí palbu. To znamená, že povel k jejich rozvinutí se vydává až těsně před zahájením střetnutí na základě zpráv o dělostřelectvu nepřítele, získaných jinými prostředky. Při tom je nutné přihlédnout k relativně malému dosahu radiolokátoru a k době potřebné pro rozvinutí.

Použití **zvukoměrného průzkumu** se řídí stejnými zásadami jako u radiolokátoru typu ARSOM. Nová zvukoměrná souprava podstatně zkracuje dobu potřebnou pro rozvinutí i topograficko-geodetické připojení. To zvyšuje pohotovost zvukoměrného průzkumu, a tím i jeho použitelnost ve střetném sražení. Vzhledem k dalekému dosahu je včasné rozvinutí většiny zvukoměrných jednotek těsně před zahájením boje nezbytné. Orgány dělostřeleckého průzkumu musí proto včas soustřeďovat průzkumné zprávy o prostorech rozvinutí dělostřelectva a vzhledem k nim zvukoměrné jednotky rozvíjet. To je velmi důležité, neboť bez odpovídající změny bojové sestavy zvukoměrné jednotky není možná změna pásma průzkumu. Část zvukoměrných jednotek je vždy v pohotovosti k manévru. Tím se zabezpečuje nepřetržitost zvukoměrného průzkumu i v manévrovém průběhu střetného sražení.

Vzdušný průzkum dělostřeleckými průzkumnými vrtulníky je ve střetném sražení nepostradatelný. Probíhá z prostorů letů nad předsumutými odřady nebo nad předvoji. Vrtulníky také často pronikají do vzdálenosti 20–30 i více km od pochodových proudů, aby včas zjistily ne-

přítele. Na základě jejich zpráv o postupu nepřátelských proudů se řídí ostatní prostředky dělostřeleckého průzkumu, palba a údery RVD. Použití vrtulníků ve střetném sražení je třeba spatřovat v jednotě průzkumu a zastřelení. V období přesunu se vzhledem k relativně rychlému postupu proudů neurčují prostory letů pro průzkum. To značně zvyšuje nároky na jejich operativní řízení i na samostatnost jejich osádek. Prostory letů a pásma průzkumu se zpravidla upřesní až po zahájení střetnutí.

Dělostřelecké průzkumné vrtulníky se sice řídí centralizovaně ze stupňů štábů RVD divizí a armády, ale dělostřelecké skupiny a oddíly musí být neustále v pohotovosti k navázání spojení s osádkou vrtulníku vyčleněného ke spolupráci. Jde jak o převzetí průzkumových údajů, tak o zastřelení nebo kontrolu účinné střelby. To je zabezpečeno bojovým nařízením pro průzkum.

Vzdušný průzkum průzkumným letectvem se v průběhu střetného sražení využívá jednak cestou součinnosti se zpravodajskými orgány, jednak přímým odpovídkem. Orgány dělostřeleckého průzkumu divize a armády jsou však oprávněny vyžadovat jednotlivé vzlety průzkumného letce, zpravidla cestou skupiny bojového velení letectva. Tyto vzlety se využívají ve prospěch raketového vojska, výhradně k prověření nebo upřesnění průzkumových údajů zjištěných jinými průzkumnými prostředky. Kromě toho je třeba vždy, kdy to situace umožňuje, s předstihem vyžadovat svislé vzdušné fotografování předpokládaného prostoru sražení. Na snímcích samozřejmě nebude nepřítel; po příslušném fotogrammetrickém zpracování a rozmnožení ve fotogrammetrické baterii průzkumného dělostřeleckého oddílu budou k dispozici vynikající podklady pro průzkum pozemním i vzdušným pozorováním a pro topograficko-geodetické připojení.